

HILDE C. BJØRNLAND

BI

LEIF A. THORSRUD

BI

Ringvirkninger i råvareproduserende land

Fallende oljepriser og lavere aktivitet i oljenæringen preger dagens nyhetsbilde. For nøyaktig tre år siden startet vi arbeidet med artikkelen: «Boom or gloom? Examining the Dutch disease in two-speed economies». Denne er nå publisert i *Economic Journal*, og kunne vanskelig vært mer aktuell. For, hva som skjer i råvareproduserende land når verdensøkonomien og råvaremarkedene opplever kraftige forstyrrelser er nettopp spørsmålet vi besvarer i artikkelen.

Artikkelen tar utgangspunkt i en klassisk teoretisk modell for «hollandsk syke». Den vanlige oppfatningen i denne modellen er at land som opplever sterk inntektsvekst på grunn av råvarerikdom vil oppleve nedsatt konkurransevne, industridød, og en oppblåst offentlig sektor. Passer denne beskrivelsen den økonomiske utviklingen i Norge? Ikke helt. Ja, i perioden før det siste store oljeprisfallet opplevde vi nedsatt konkurransevne og tegn til at offentlig sektor vokste raskere enn økonomien for øvrig. Men, sammenlignet med andre land, som for eksempel Sverige, har ikke

utviklingen i den norske industrien vært oppsiktsvekkende. I stedet ser det ut som om vi har hatt en økonomi der noen sektorer vokser raskt, mens andre henger etter. Hvordan kan det ha seg?

Problemet med den klassiske «hollandsk syke» modellen er at den antar at utvinning av råvarer kommer av seg selv. Satt litt på spissen forutsetter modellen at kunnskapen er importert og at prosessen med å utvinne råvarene er nærmest automatisert (som å stikke en sugerør ned i et glass med vann). Vårt utgangspunkt var at dette i liten grad synes å beskrive norsk petroleumsnæring og leverandørindustri. Isteden hevdet vi at det å ta opp olje krever kunnskap, teknologi, og hardt arbeid. Tillater man så at dette trekløveret av kunnskap, teknologi, og hardt arbeid også kan smitte over på andre næringer blir de klassiske teoretiske prediksjonene snudd på hodet. Råvarerikdom kan føre til både bedret konkurransevne og høyere produktivitetsvekst i hele økonomien.

Så, hva kan historien lære oss: «Boom or gloom?» I artikkelen utvikler vi en empirisk dynamisk modell for å undersøke dette. Sentralt for modellen er at vi skiller på hva som driver oljeprisen, og hva som driver aktivitetsnivået i petroleumsnæringen uavhengig av hva som skjer med oljeprisen. Råvareprisene blir bestemt på verdensmarkedet av tilbudsideeffekter som følge av uventet global produksjon av olje, og etterspørselseffekter som følge av uventende globale vekstimpulser. Uavhengige endringer i aktivitetsnivået i norsk petroleumsnæring kan relateres til nye funn eller økte produksjonsmuligheter pga. ny teknologi (dvs. trekløveret beskrevet i vår alternative teoretiske modell over).

Våre funn forteller oss at den norske økonomiske utviklingen siden 1990-tallet har vært veldig oljedrevet, og at det har vært store ringvirkninger fra petroleumsnæringen til relaterte sektorer. Uventet høyere oljepris eller høyere aktivitetsnivå i petroleumsrelaterte næringer har ført til høyere vekst og sysselsetting i et bredt spekter av

sektorer i norsk økonomi. Allikevel, ikke alle sektorer er like mye påvirket, noe som samsvarer godt med den todelingen vi har sett i norske data. Totalt kan godt over 30 prosent av de kvartalsvise variasjonene i fastlands BNP tilskrives enten uventede forstyrrelser i oljeprisen eller aktiviteten tilknyttet norsk sokkel. Det er imidlertid interessant å merke seg det følgende: For det første, det største bidraget kommer ikke fra variasjoner i oljeprisen, men fra uavhengige forstyrrelser tilknyttet aktiviteten i oljenæringene. For det andre, disse forstyrrelsene har en sterk påvirkning for norsk produktivitet, i tråd med den alternative teoretiske modellen beskrevet tidligere. For det tredje, når bidraget fra oljeprisen er viktig er det først og fremst når endringene i oljeprisen skyldes uventede globale vekstimpulser.

I den empiriske undersøkelsen sammenligner vi også estimatene vi finner for Norge med hva vi finner for råvarerike Australia. Som her på berget har de også der nede klare tegn til en todelt økonomi, og debatten vedrørende faren for klassisk «hollandsk syke» har vært fremtredende i løpet av råvareboomen på 2000-tallet. I korte trekk finner vi også at for

Australia er effekten av uavhengige forstyrrelser i råvaresektoren viktige for den totale produktivitetstilveksten, om enn i noe mindre grad enn i Norge. Viktigere her er forstyrrelser i råvareprisen selv.

Konklusjonene vi kommer fram til i vårt arbeid har viktige implikasjoner for hvordan vi i teorien burde tenke på sammenhengen mellom råvarerikdom og økonomiske variasjoner. Det kanskje viktigste bidraget i artikkelen er nemlig at klassiske teoretiske modeller tuftet på «hollandsk syke» tankegang ikke ser ut til å holde vann når en tar høyde for at råvaresektoren kan skape substansielle ringvirkninger til resten av økonomien i form av kunnskap, teknologi og etterspørsel.

Konklusjonene vi kommer fram til i vårt arbeid har også viktige implikasjoner for hvordan vi burde analysere den økonomiske situasjonen i Norge i dag. For å forstå effekten av det kraftige fallet i oljeprisen på norsk økonomi viser vår analyse hvor kritisk det er å kunne skille mellom hva som driver oljeprisfallet: Er det et kraftig tilbakeslag i global vekst er vi ekstra ille ute. Er fallet utelukkende en følge av uventet høyt tilbud av olje på verdensmarkedet har vi hatt

hell i uhellet. Dagens virkelighet tyder på at vi ligger et sted midt imellom. I denne sammenheng er det også verdt å merke seg at selv om petroleumsnæringen nå kutter aktivitetsnivået kraftig, blant annet som en følge av lavere oljepriser, så startet oppmerksomheten rundt behovet for en restrukturering godt over et halvt år før selve oljeprisen falt. Petroleumsnæringen bidrar derfor også til at konjunktorene endrer seg, slik vi fant i modellen.

Avslutningsvis er det verd å merke seg at det vi nå observerer i petroleumsnæringen tilsvarer en kraftig forbedring i produktiviteten. På sikt, hvis de historiske sammenhengene vi har avdekket holder seg, vil dette kunne være positivt for den økonomiske utviklingen også i fastlandsøkonomien. Sånn sett kan det kanskje komme noe godt ut av denne oljedeturen for norsk økonomi.

Basert på:

Hilde C. Bjørnland og Leif Anders Thorsrud, «Boom or gloom? Examining the Dutch disease in two-speed economies», kommer i *The Economic Journal*.

ABONNEMENT

Abonnementet løper til det blir oppsagt, og faktureres per kalenderår

www.samfunnsokonomene.no